

Barbara Lenard

"Monumentum", T. IV, 1969 : [recenzja]

Ochrona Zabytków 23/4 (91), 328-329

1970

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

cie skutków poprzednich interwencji (m. in. drewnianego parkietu), pełną konserwację oraz rekonstrukcję ubytków. Odwrotnie zabezpieczono parkietem duraluminiowym, zapewniającym swobodną pracę drewnu w warunkach zmiennej temperatury i wilgotności powietrza w kościele.

Nadežda Stojanović, *Oltarska pala sa Lopuda — sastav i struktura originalnih slojeva boja (Kompozycja i struktura pierwotnych warstw malarskich obrazu oltarowego z Lopud)*, s. 71—83, 5 il., streszcz. w jęz. francuskim. Wyniki badań stratygraficznych próbek pobranych z oryginalnych warstw malarskich obrazu oltarowego z Lopud. Badania przeprowadzono pod kątem barwników, spoiwa i układu warstw. W konkluzji stwierdzono, że warstwa przygotowawcza i warstwy malarskie są dość cienkie oraz, że przy nakładaniu farb artysta posługiwał się mieszaniną wielu barwników, co nie było rzeczą zwyczajną w okresie powstawania obrazu.

Jovan Nešković, *Stari kameni ikonostas crkve sv. Petra u Bijelom Polju (Stary kamienny ikonostas w kościele św. Piotra w Bijelo Polje)*, s. 85—94, 12 il., streszcz. w jęz. francuskim. Podczas badań wykopaliskowych prowadzonych w XII-wiecznym kościele św. Piotra w Bijelo Polje odkryto pewną ilość kamiennych fragmentów plastyki dekoracyjnej. Większość z nich należy do tego samego zespołu, który zidentyfikowano jako dawny ikonostas tegoż kościoła, przy czym zarówno forma jak i rodzaj ornamentacji wiążą ten obiekt ze sztuką preromańską wybrzeża adriatyckiego. Jego obecność w głębi kraju można tłumaczyć niewątpliwymi powiązaniem donatora kościoła, księcia Mirosława, z wybrzeżem adriatyckim, co znalazło również wyraz w preromańskiej architekturze kościoła św. Piotra.

Jovan Nešković, *Obnova crkve sv. Nicole kod Ušće (Odbudowa kościoła św. Mikołaja koło Ušće)*, s. 95—104, 14 il., streszcz. w jęz. francuskim. Omówienie problemów odbudowy jednoprzestrzennego, cmentarnego kościółka św. Mikołaja koło Ušće, wzniesionego prawdopodobnie w pierwszej połowie XIV w. i zachowanego w stanie ruiny do 1967 r. Mając wystarczającą ilość danych zdecydowano się podjąć trwałe zabezpieczenie obiektu metodą pełnej odbudowy. Wobec stwierdzenia stosunkowo niskiego poziomu wykonawstwa budowlanego, nie dorównującego bogatemu i starannemu opracowaniu detalu architektonicznego, w zakres prac weszły również zabiegi mające na celu konsolidację murów.

Nadežda Pešić-Maksimović, *O metodu istraživanja spomeničkih vrednosti seoskih celina (O metodzie badań wartości zabytkowych osiedli wiejskich)*, s. 105—118, 16 il., streszcz. w jęz. francuskim. Przedstawienie kompleksowej metody badań osiedli wiejskich z punktu widzenia ich walorów zabytkowych, szczegółowe omówienie typów dokumentacji i wyników badań przeprowadzonych w ciągu ostatnich kilku

lat. Problematyka ta była już omawiana szerzej na łamach „Zbornika” z okazji krajowego zjazdu etnologów (zob. „Ochrona Zabytków” R. XXII, z. 3 (1969), s. 238—239).

Mirjana Leseck, *Ikonostas crkve Vavedenja u Golubincima (Ikonostas kościoła Wawedenje w Golubinci)*, s. 119—126, 7 il., str. w jęz. francuskim. Ikonostas pochodzący ze starego kościoła w Golubinci przeniesiono do nowej świątyni w 1788 r. i przystosowując do zmienionych warunków uzupełniano w następnych dziesięcioleciach nowymi elementami. W wyniku przeprowadzonych badań można było wyodrębnić najstarsze partie ikonostasu, z których jednak tylko ikony katedralne zachowały swój pierwotny, nieskażony późniejszymi restauracjami, charakter. Wnikliwa analiza stylu pozwala poznać je za dzieło Dymitra Bačevića, znanego malarza Wojwodiny drugiej połowy XVIII w. i datować na rok 1767. W zakończeniu artykułu postuluje się jak najszybsze przeprowadzenie prac konserwatorskich ze względu na zły stan zachowania obiektu.

Komunikaty

Branka Skakić, *Popis evidentirane gradbe o spomenicima kulture Crne Gore iz arhiva u Beču i Veneciji (Ewidencja materiałów dotyczących miast i obiektów zabytkowych Czarnogóry w archiwach Wiednia i Wenecji)*, s. 127—133, 3 il., str. w jęz. francuskim. Jugosłowiański Instytut Ochrony Zabytków prowadzi od wielu lat, w archiwach Wiednia i Wenecji — kwerendy materiałów archiwalnych dla miast i obiektów zabytkowych swego kraju. Wśród uzyskanych dokumentacji znajdują się również opisy, plany, pomiary, dane historyczne itp. dotyczące Czarnogóry, pochodzące przeważnie z XVIII i XIX w. Artykuł omawia tę właśnie grupę materiałów.

Ivan Zdravković, *Planovi gradova iz bečkih arhiva — Novi dokumenti (Plany miast w archiwach wiedeńskich — Nowe dokumenty)*, s. 135—140, 7 il. Ciąg dalszy publikacji planów i widoków miast Jugosławii, odnalezionych w wyniku kwerendy przeprowadzonej przez autora w Wiedniu.

Recenzje książek i czasopism

Heracleja III, Bitola 1967, (Maja Parović-Pesikan), s. 141—143.

S. Nenadović, *Dusanova zaduzbina manastir svetih Arhándzela kod Prizrena*, Spomenik CXVI, Odeljenje društvenih nauka SANI, Nova Serija 18, Beograd 1967 (Gordana Babić), s. 143—144.
Starine Crne Gore, sv. II, 1964 (N. K.), s. 144—146.
Nase starine, Sarajewo, t. XI (1967), (N. K.), s. 146—148.

Wymiana publikacji w 1967 i w pierwszej połowie 1968 r., s. 149—158.

Barbara Lenard

MONUMENTUM. Wyd. Icomos. Louvain. Ukazuje się raz w roku.

Tom IV (1969), stron 136 + 2 nlb., ilustracje.

Maurice Carbonnel, *Introduction à l'application de la photogrammétrie aux édifices anciens (Zastosowanie fotogrametrii do budynków zabytkowych)*, s. 3—35, 35 il., streszcz. w jęz. angielskim. Omówienie różnych metod wykorzystywania fotogrametrii oraz związków istniejących między tymi metodami, a pew-

nymi kategoriami aparatury. Badanie tych zależności pozwala na ustalenie ogólnych zasad stosowania fotogrametrii do pomiarów architektonicznych. W trzech kolejnych rozdziałach omówiono: 1) metody fotogrametryczne, w których opracowuje się każdą kliszę indywidualnie; 2) metody fotogrametryczne, w których opracowuje się zespół klisz; 3) różne zakresy stosowania metod fotogrametrycznych w pomiarach budynków i zespołów zabytkowych (pomiaru proste i szybkie; pomiary szczegółowe i dokładne; pomiary wielkich budowli; pomiary typu archeologicznego; po-

miary sukcesywne dla badania odkształceń; pomiary dla badania integracji nowo projektowanych budowli w zespole zabytkowym).

Laszlo Gerö, *La restauration du château de Buda (Restauracja zamku w Budzie)*, s. 36—50, 19 il., streszcz. w jęz. angielskim. Zarys dziejów zamku i fortecy w Budzie od połowy XIII w. do zniszczenia w 1944—45 r. oraz omówienie kompleksowych prac, prowadzonych w latach 1946—66, nad odbudową i adaptacją tego zespołu. Obecnie jest on siedzibą: Galerii i Biblioteki Narodowej, Muzeum Historycznego Budapesztu i Muzeum Historii Współczesnej. W czasie trwania prac starano się przestrzegać ogólnie przyjęte w konserwatorstwie zasady, szczególnie w zakresie rozróżnienia części oryginalnych od uzupełnianych. Natomiast w zniszczonych partiach zespołu architektom pozostawiono całkowitą swobodę aranżacji wnętrz dla potrzeb nowych użytkowników. Całość otoczono pasami zieleni i przystosowano do zwiedzania.

Wiesław Domaśkowski, *Consolidation of stone Objects with Epoxy Resins (Wzmacnianie obiektów kamiennych żywicami epoksydowymi)*, s. 51—64, 8 il., streszcz. w jęz. francuskim. Artykuł poświęcony jest wzmacnianiu obiektów kamiennych metodą ich strukturalnej impregnacji. Omówiono kolejno: przyczyny i symptomy zniszczeń kamieni, metody ich konserwacji oraz zasady jakim odpowiadać powinna systematyczna konserwacja obiektów wykonanych z tworzywa kamiennego. Relacja z badań nad zastosowaniem rozтворów żywic epoksydowych, które wydają się być najodpowiedniejsze do tych celów. (Por.: W. Domaśkowski, *Badania nad strukturalnym wzmacnianiem kamieni roztworami żywic epoksydowych*. „Biblioteka Muzealnictwa i Ochrony Zabytków”, seria B, tom XV, 1966).

MŰEMLÉKVÉDELEM. Wyd. A Magyar Építőművészek Szövetsége Műemléki Bizottsága, a Tudományos Ismeretterjesztő Társulat, Művészeti Országos Választmány és az Országos Műemléki Felügyelőség, Budapeszt. Kwartalnik.

Rocznik XIII (1969).

Zeszyt 1, stron 64, ilustracje.

J. Szanyi, *A műemlékvédelem néhány időszerű kérdése fővárosunkban. Az urbanizáció és a műemlékvédelem (Kilka aktualnych zagadnień ochrony zabytków w naszej stolicy. Urbanizacja a ochrona zabytków)*, s. 1—12, 18 il., streszcz. w jęz. francuskim. Omówienie na przykładzie niektórych zabytkowych obiektów kilku zagadnień z dziedziny ochrony zabytków w stolicy Węgier. Autor podkreśla, iż w przypadku Budapesztu odbudowa, rozbudowa, unowocześnienie miasta i ochrona zabytkowych obiektów stanowią zadanie kompleksowe. Podstawową zasadą przy przeprowadzeniu tego rodzaju prac powinno być dążenie do stworzenia właściwej harmonii między starymi zabytkowymi obiektami a nową zabudową.

E. Szabó, *A ferencrendiek pesti XVII. századi temploma (Kościół Franciszkanów z XVII w. w Peszcie)*, s. 13—17, 6 il., str. w jęz. francuskim. Historia budowy małego kościoła katolickiego w Peszcie przez Franciszkanów w XVII w., w okresie gdy Węgrzy znajdowały się pod panowaniem tureckim. Próby lokalizacji tego nieistniejącego już dziś kościoła w oparciu o stare dokumenty.

L. Borsos, *Beszámoló a Mátyás-templom belső helyreállításáról (Sprawozdanie z prac restauratorskich wnętrza kościoła Mátyása)*, s. 18—22, 4 il., str. w jęz.

Bohdan Rymaszewski, *Principes de la reanimation du vieux quartier de Toruń (Zasady reanimacji Starego Miasta w Toruniu)*, s. 65—95, 33 il., streszcz. w jęz. angielskim. Charakterystyka dziejów i architektoniczno-urbanistycznego rozwoju ośrodka staromiejskiego w Toruniu oraz szczegółowe, bogato udokumentowane, studium jego konserwacji, rewitalizacji i adaptacji dla potrzeb współczesnych. Relacja z przeprowadzonych, w szerokim zakresie, prac i ocena uzyskanych rezultatów. (Por.: B. Rymaszewski, *Kierunek rewitalizacji dzielnicy staromiejskiej Torunia*. „Biuletyn Informacyjny PKZ”, nr 16 (1969), s. 5—20).

Eugenia Fedorowicz, *Nouvelle methode de fixation des anciennes sculptures en argile brute (Nowa metoda utrwalania starych rzeźb z suszonej gliny)*, s. 97—100, 3 il., streszcz. w jęz. angielskim. Artykuł poświęcony omówieniu nowej techniki konserwacji rzeźb z barwionego lessu, pochodzących z wykopalisk na terenach Azji Centralnej, Afganistanu i Pakistanu. Analiza tworzywa i sposobu wykonania rzeźbionych obiektów pozwoliła na opracowanie techniki konserwacji metodą polimeryzacji monomeru w masie obiektu. (Rzeźba zostaje poddana nasycaniu roztworem metakrylanu butylu lub metakrylanu metylu, a następnie pozostawiona w cieplarni, w temperaturze do 120°C, na okres 4—6 godz.). Nowa technika pozwala na uzyskanie „stabilizacji” tworzywa przy zachowaniu pierwotnej struktury i kolorytu rzeźby.

Bibliographie (Bibliografia), s. 101—136.

Notices biographiques (Noty biograficzne), s. nłb., 5 il., Fotografie i krótkie noty biograficzne autorów rozpraw zamieszczonych w niniejszym tomie; teksty w jęz. francuskim i angielskim.

Barbara Lenard

francuskim. Omówienie przebiegu prac i problemów związanych z restauracją przestarzałych urządzeń ogrzewczych i oświetleniowych, a także z restauracją malowideł ściennych.

J. Molnár, *A Rudas gyógyfürdő építéstörténete (Historia budowy leczniczego kąpieliska Rudas)*, s. 22—28, 13 il., str. w jęz. francuskim. Historia kąpieliska Rudas położonego u stóp góry Gellérta. Kąpielisko to zostało zbudowane przez Turków w miejscu gdzie znajdowały się źródła termiczne. Opis charakterystycznych fragmentów wnętrza budynku kąpieliska.

D. Komárik, *Brein Ignác ismeretlen műve (Nieznane dzieło Ignáca Breina)*, s. 29—34, 7 il., str. w jęz. francuskim. Historia klasycystycznego budynku przy ul. Veres Pálné 23 w Budapeszcie. W oparciu o materiały archiwalne stwierdzono, że twórcą jego był Ignác Brein, żyjący w pierwszej połowie 19 w.

K. Pereházy, *Műemlék épületek restaurálása a Józsefvárosban (Restauracja zabytkowych budynków w Józsefváros)*, s. 35—40, 12 il., str. w jęz. francuskim. Omówienie prac związanych z naprawą i restauracją zabytkowych budynków w VIII dzielnicy Budapesztu zwanej Józsefváros. Po Śródmieściu jest to druga najstarsza część Pesztu. Duży rozwój tej dzielnicy nastąpił w połowie XIX w. Zachowane budynki są na ogół dziełami wybitnych architektów tego okresu (Ybl, Hild, Pollack itp.). W dzielnicy tej łącznie znajduje się 11 budynków zabytkowych i 17 o charakterze zabytkowym.

A. Csorna, *Kertek a budai várnegyedben (Ogrody w budańskiej Dzielnicy Zamkowej)*, s. 41—47, 7 il., str. w jęz. francuskim. Omówienie terenów parkowych w Dzielnicy Zamkowej w Budzie. Większość tych ogro-